

Fæstegodsjet var Fæstegaarde, hvis nuværende Fæstere ingen Livsarvinger havde, da fortrinsvis skulde tage det, han selv vil forbeholde sig til fri Raadighed, fra disse Gaarde, saaledes, at derved ikke nogen Gaard blev unddraget fra de nuværende Fæsteres Livsarvinger, saalænge der var andre Fæstegaarde, hvortil der ingen Livsarvinger fandtes hos de nuværende Fæstere, som derved vilde blive forjagne fra Fæstestederne; det vilde være en Velingelse, der meget vilde forsonde mig med at gaae ind paa denne Bestemmelse i Lovforslaget. Derimod mener jeg, at der ikke er Grund til at gaae ind paa denne Bestemmelse ligeoverfor Besidderne af Lehn, Stamhuse eller Fideicommis samt de offentlige Stiftelser, som ikke høre ind under den Lov, der blev vedtaget i sidste Session. Over disse Gudsjer har Staten et ganske anderledes Herredømme end over det private Fæstegods, idet hele Bestyrelsen staaer under Ministeriets Control; Staten har her den Ret, at den kan forhindre Salg, hvor den ikke vil tillade det ifølge de bestaaende Forhold. Vi have allerede en Lov, hvorved de Lehn- og Stamhusbesiddere, som ville sælge til Fæstterne eller deres Efterladte, med Rette kunne forbeholde sig visse Procenter af Kjøbesummen, som blive deres personlige Eiendom, og som ikke skulle tilflyde Lehnnet eller Stamhuset. Der er altsaa allerede nu derigjennem en Opmuntring til at sælge, og Regjeringen kan forhindre Besidderne fra saadanne Salg, hvorved de nuværende Fæsteres Efterladte vilde blive fordrevne fra Gaardene og disse sælges til den Høistbydende uden Hensyn til, om det var en Fremmed eller ikke. Her er altsaa et ganske andet Forhold tilstede end med Hensyn til det private Guds, og med Hensyn til Lovgivningen for en Afløsning af dette Forhold er det jo aldeles klart, at Lovgivningsmagten her har langt mindre Betænkelse ved at stride ind med en Lov, der forordner Afløsningen af Fæsteforholdet paa disse Lehn, Stamhuse og Fideicommiss. Jeg mener derfor, at man, skjøndt man med nogen Betænkelse skal gaae ind paa at give denne Ret for de private Guds-eiere, ikke bør gaae ind paa at give denne Be-

stemmelse for Besiddere af Lehn, Stamhuse og Fideicommisser. I § 3 er der givet en Ret for Fæstterne, forsaavidt Fæstet ikke varer fulde 30 Aar. Denne Ret er imidlertid efter min Mening kun tilstede paa Papiret, idet den i Virkeligheden ikke vil komme til at bethyde noget; thi den vil kun komme til at føre til, at man i Fremtiden tager meget højere Afgifter, og paa Grund deraf lader Indfæstningen synke ned til noget Mindre, saaledes at det, for hvert Aar, der mangler i de 30 Aar, at faae $\frac{1}{100}$ af Indfæstningssummen tilbage, ikke vil have noget synderligt at bethyde. Spørgsmaalet er, om man vil beholde Bestemmelsen i dens nuværende Skikkelse; jeg troer, at man, saaledes som den nu er, ligesaagodt kan undvære den.

Hvad § 5 angaaer, da er det jo et Fremskridt med Hensyn til Afleveringen af Fæstestederne ved Fæstets Ophør; men paa den anden Side kan jeg ikke troe, at det i Virkeligheden vil være et saa stort Fremskridt, som det her synes at være, naar der ikke gives andre Bestemmelser end dem, vi nu have for, hvorledes disse Syn blive at foretage, hvorved dette skal bestemmes. Forsaavidt man holder sig til den Fremgangsmaade, man har fulgt og følger for at opfylde Budet i Forordningen af 1787, da kan jeg kun sige, at den Maade, hvorpaa man har gennemført disse Syn, hidtil har gjort dem meget mislige for Fæstebonden; thi det er Noget, som Enhver, der har nogen Erfaring i disse Forhold, vil kunne sige sig selv, at naar der er Tale om at overlevere til Fæstterne ved et Syn, saa gaaer man ud fra ganske andre Hensyn ved sine Taxationer, end naar der ved Fæstets Ophør er Tale om, igjen at modtage Gaarden til Godseieren; der bliver i en ganske forunderlig Grad ved Afleveringen gjort Udsættelser ved det, som man ved Overleveringen til den nye Fæster finder aldeles forsvarligt; uagtet der ikke er foregaaet nogen Forandring, finder Synet det, hvorved det havde sunbet manglet ved Afleveringen, aldeles forsvarligt ved Overleveringen til den nye Fæster.